

Jan Tyszkiewicz. Talia kart.

Jan Tyszkiewicz podczas wytezonej pracy w Radio Wolna Europa w okresie stanu wojennego w Polsce (Monachium, 1982 rok), fot. arch. Jana Tyszkiewicza.

Fragment książki Jana Tyszkiewicza, „Arystokrata bez krawata”, z rozdziału „W radiowym żywiole”.

Czasem wyławialiśmy bardzo specjalne przeboje. Na przykład „Deck of Cards” (Talia kart). Zaraz po wojnie amerykański żołnierz Tex Tyler, który brał udział w bitwie pod Monte Cassino, napisał *recitativo* na temat talii kart opartej na Piśmie Świętym i kalendarzu. Przetłumaczyłem tekst na język polski i nie mając pod ręką nikogo, kto mógłby to wyrecytować - zrobiłem to sam. Podkładem muzycznym była moja kompozycja, zatytułowana w oryginale „Concerto per Ezio”, a potem przemianowana na „Monte Cassino”. Talię kart nagraliśmy z fortepianem i orkiestrą.

Talia kart

W czasie II wojny światowej (podczas kampanii włoskiej) oddział żołnierzy po ciężkich walkach i długim marszu doszedł pod Monte Cassino. Nazajutrz była niedziela i kapelan odprawił mszę świętą. Po kazaniu, kto miał książkę do

nabożeństwa, otworzył ją i modlił się w skupieniu. Jeden tylko młody szeregowiec rozłożył przed sobą szeroko talię kart. Zauważył to sierżant i rozkazał:

- Schowaj natychmiast te karty!

Po mszy świętej żołnierza zaaresztowano i postawiono do raportu. Sierżant zameldował oficerowi służbowemu:

- Melduję posłusznie, panie kapitanie, ten chłopak grał w kościele w karty.

Kapitan spojrział na młodego żołnierza i powiedział poważnie:

- Jeżeli to prawda, będzie z wami źle! Co macie na swoją obronę?

- Na rozkaz, panie kapitanie! To było tak! Maszerowaliśmy przez sześć dni i sześć nocy. Nie miałem ze sobą ani Biblii, ani książki do nabożeństwa! Tylko tę talię kart! I tak ten AS na przykład przypomina mi, że jest tylko jeden Bóg, Bóg Wszechmogący! DWÓJKA - to dwie Księgi Pisma Świętego: Stary i Nowy Testament; TRÓJKA - to Przenajświętsza Trójca: Bóg Ojciec, Syn Boży i Duch Święty; CZWÓRKA - to czterech Apostołów, którzy głosili Ewangelię: Mateusz, Marek, Łukasz i Jan; PIĄTKA - przypomina mi opowieść o Pannach, które wzięwszy lampy, wyszły na spotkanie Oblubieńca. Pięć z nich było roztropnych, a pięć niemądrych, bo wzięły lampy, a nie zabrały ze sobą oliwy; SZÓSTKA - to sześć dni, kiedy Bóg stworzył Świat; SIÓDEMKA - to siódmy dzień, kiedy Bóg wypoczywał; ÓSEMKA - to rodzina, która Bóg ocalił w Arce od Potopu. Byli to Noe z żoną, ich Trzej Synowie i żony Ich Synów; DZIEWIĄTKA - przypomina mi Trędowatych, których Chrystus uzdrowił - Dziewięciu z nich Mu nawet nie podziękowało; DZIESIĄTKA - to Dziesięć Przykazań, które Bóg objawił Mojżeszowi; KRÓL - raz jeszcze utwierdza mnie w wierze, że Bóg jest jedynym Królem i Panem Nieba i Ziemi; DAMA - to dla mnie Matka Boża, Królowa Niebios; A WALET PIK - to Szatan. Gdy policzymy wszystkie punkty w talii kart, jest ich trzysta sześćdziesiąt pięć, tyle, ile dni w roku. Cztery kolory w kartach to cztery tygodnie w miesiącu; Figur w talii jest dwanaście, tyle, ile w roku miesięcy. Melduję posłusznie, panie kapitanie, ta talia kart służyła mi za Pismo Święte, za książkę do nabożeństwa i za kalendarz. Kapitan podniósł oczy, spojrział na młodego żołnierza i powiedział:

- Możecie odejść! Niech was Pan Bóg ma w Swojej opiece!

***

Reakcje były dość nieoczekiwane. Dostałem wiele listów, między innymi od pewnej pani profesor z Polskiej Akademii Nauk. Napisała mi, że cieszy się, iż ten temat znowu powrócił w tak nowoczesnej formie, w folklorze na Mazurach bowiem od czterystu lat wiadomo, że talia kart była oparta na Biblii i na kalendarzu. Nagranie odniosło bardzo duży sukces, wielu słuchaczy dzwoniło i pisało, prosząc o wyemitowanie Talii kart o ściśle określonej godzinie, żeby można było ją nagrać.

Jan Tyszkiewicz z żoną Majką z domu von Buxhoeveden, podczas wesela najstarszego syna Michała (Gugu) Tyszkiewicza, fot. arch. Jana Tyszkiewicza.

Jan Tyszkiewicz był dziennikarzem i kompozytorem, przez wiele lat pracował w Radio Wolna Europa. Mieszkał w Austrii. Urodził się 19 kwietnia 1927 roku. Dzieciństwo spędził w majątku Tarnawatka koło Tomaszowa Lubelskiego. Jako młody chłopak był więźniem obozu koncentracyjnego Dachau (od początku 1944 roku do końca wojny). W tym samym czasie, jego Matka i dwie siostry, więzione były w obozie koncentracyjnym Ravensbrück. Jego Ojciec zginął w więzieniu KGB w Kijowie w roku 1940. Po wojnie opiekował się nim najmłodszy brat Ojca - Michał Tyszkiewicz - mąż Hanki Ordonówny. Po krótkim pobycie we Włoszech

przy II Korpusie gen. Andersa, J.T. przeniesiony został do Gimnazjum Wojskowego w Szkocji, gdzie w 1949 roku zdał maturę. Od 1950 roku do 1955 roku studiował muzykę w londyńskim Konserwatorium „Royal College of Music”. W roku 1955 rozpoczął pracę w studiach R.W.E. w Lizbonie jako spiker i asystent w dziale realizacji. W 1961 roku Jan Nowak-Jeziorański powierzył mu założenie działu muzyczno-rozrywkowego w Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium. Redakcję tę Jan Tyszkiewicz prowadził przez wiele lat. Jego specjalnością były programy słowno-muzyczne, relacje z festiwali i koncertów oraz rozmowy przy mikrofonie. Był pomysłodawcą i przez wiele lat prowadził programy: wieloletnim prowadzącym programów: „Godzinna bez kwadransa”, „Rendez-vous o 6-tej 10”, „Świat muzyki, filmu i teatru” oraz „Klub przebojów”. W swoich audycjach gościł wiele znanych osobistości (np. Artur Rubinstein, Buster Keaton, Kirk Douglas, Ingrid Bergman, Sofia Loren, The Beatles, Rolling Stones, Elton John, Ella Fitzgerald, Louis Armstrong, Stevie Wonder i wielu innych). W tym czasie przyjął, a następnie przez wiele lat funkcjonował pod radiowym pseudonimem „Arystokrata bez krawata”.

W 1989 roku po upadku komunizmu, Jan Tyszkiewicz mógł znowu wrócić do Polski. Tam dalej nagrywał swoje programy i miał możliwość gościć przy mikrofonie wielu znanych i ciekawych Rodaków, których nareszcie poznał osobiście. Przez cały ten czas komponował muzykę i piosenki dla Radia, TV i na płyty. Napisał suitę pieśni dla dzieci w wielu językach pt. „Song for a Better Tomorrow” – „Modlitwa Dziecka o Lepsze Jutro”. W roku 1993 spotkał go (jak podkreśla) wielki zaszczyt. Suita wykonana została w czasie uroczystego Nabożeństwa w Intencji Młodych Pokoleń, w Kościele Mariackim w Krakowie. Wykonawcy: Chóry i Orkiestra Krakowskiej Młodej Filharmonii. W maju 1995 roku pieśń „Song for a Better Tomorrow” wykonana została w Londynie w czasie wielkich uroczystości dla uczczenia 50. rocznicy zakończenia II wojny światowej (VE-Day). Śpiewał chór złożony z 500 dzieci wielu narodowości. Jan Tyszkiewicz przedstawiony został z tej okazji Królowej Elżbiecie II i całej Brytyjskiej Rodzinie Królewskiej. Koncert ten transmitowany był przez Radio i Telewizję na cały świat i nadał wiele rozgłosu imprezie „O Lepsze Jutro”. Ale żaden z tych koncertów nigdy nie zastąpi autorowi wykonania „Modlitwy o Lepsze Jutro” przez wspaniałą tomaszowski zespół „Roztocze” w kościółku parafialnym w jego rodzinnej Tarnawatce w sierpniu 2001 roku.

W maju 2000 roku nakładem wydawnictwa Bertelsmann Media ukazała się jego

autobiografia pod tytułem „Arystokrata bez krawata”. Również w maju 2000 roku Program 2 Telewizji Polskiej urządził dla Janowi Tyszkiewiczowi benefis w krakowskim Teatrze STU z udziałem m.in. Krystyny Jandy, Beaty Rybotyckiej, Małgorzaty Potockiej, Zbigniewa Wodeckiego, Krzysztofa Daukszewicza, Jacka Wójcickiego i Andrzeja Rosiewicza. Honorowymi gośćmi zza granicy byli: Renata Bogdańska-Anders, Rula Leńska i Jan Nowak-Jeziorański. W maju 2001 roku na Targach Książki w Warszawie odbyła się prezentacja powieści Jana Tyszkiewicza tłumaczonej z języka angielskiego pod tytułem „Kareta asów”.

W 2006 roku w Wydawnictwie Nowy Świat ukazała się książka wraz z płytą pod wspólnym tytułem „Arystokrata bez krawata. Gwiazdy i melodie”. Wykonawcami piosenek Jana Tyszkiewicza były znane gwiazdy estrady, teatru i filmu, równocześnie bohaterowie jego książki.

Żona Jana Tyszkiewicza, Majka Tyszkiewicz, jest autorką książek dla dzieci. Mają trzech synów: Michała, Jurka i Władka.

Jan Tyszkiewicz przeżył wiele jak na jedno życie (opisał swoje losy w autobiografii „Arystokrata bez krawata”) i często, jak sam o sobie mówi, prześlizgiwał się szczęśliwie przez sytuacje patowe, czasem nawet zagrażające życiu. Z każdej sytuacji wychodził obronną ręką, co zawdzięcza swemu wychowaniu: poszanowaniu tradycji i drugiego człowieka. Hrabia, skoligacony ze śmietanką arystokratyczną Europy, zawsze pozostawał skromny i „swojski”. Jego otwarcie na innych oraz pasja radiowca sprawiały, że nie odmawiały mu radiowych rozmów gwiazdy światowego formatu, a „Arystokrata bez krawata” stał się firmowym, rozpoznawalnym znakiem.

Jan Tyszkiewicz zmarł 7 listopada 2009 roku w Oberndorfie w Tyrolu.

Jan Tyszkiewicz, Arystokrata bez krawata, Świat Książki, Warszawa 2000.

Jan Tyszkiewicz (L) wraz ze stryjem Michalem Tyszkiewiczem (P), mezem Hanki Ordonówny, w Londynie w 1950 roku, fot. arch. Jana Tyszkiewicza.

W programach Jana Tyszkiewicza „GODZINA BEZ KWADRANSA”, „RENDEZ-VOUS o 6-tej 10” i „ŚWIAT MUZYKI, FILMU I TEATRU” gościli między innymi:

Artur Rubinstein; Herbert von Karajan; John Huston; Buster Keaton; Peter Ustinov; Kirk Douglas; Pat Boone; Ingrid Bergman; Ava Gardner; Sofia Loren; Petula Clark; The Beatles; Rolling Stones; Cliff Richard; Elton John; Stevie Wonder; Dionne Warwick; Joan Baez; The Beach Boys; Juliette Greco; Maurice Chevalier; Gilbert Bécaud; Adamo; Domenico Modugno; Adriano Cellentano; Milva; Toni Renis; Bobby Vinton; Bobby Solo; Gigliola Cinquetti; Ella Fitzgerald; Louis Armstrong; Modern Jazz Quartett; Count Basie; Duke Ellington; Stan Kenton; Oscar Peterson; Herbie Hancock; John Mc Laughlin; Marian Hemar; Refren; Wiktor Budzyński; Wojtek Fibak; Zbigniew Brzeziński; Edward Raczyński; Renata Bogdańska-Andersowa.

Po roku 1989:

Krystyna Janda; Maja Komorowska; Beata Tyszkiewicz; Agnieszka Osiecka; Ewa Bem; Beata Rybotycka; Wanda Warska; Andrzej Wajda; Krzysztof Zanussi; Wojciech Młynarski; Witold Lutosławski; Krzysztof Penderecki; Christian Zimmermann; Jan Pietrzak; Andrzej Rosiewicz; Krzysztof Daukszewicz; Krzysztof

Gradowski; Piotr Skrzynecki; Grzegorz Turnau; Stanisław Sojka; Czesław Niemen; Andrzej Kurylewicz; Wanda Rutkiewicz; Tadeusz Mazowiecki; Bogdan Tomaszewski i wiele innych, może mniej znanych, ale równie ciekawych osobowości.

opracowanie: Joanna Sokołowska-Gwizdka

Wywiad z Janem Tyszkiewiczem:

<http://www.cultureave.com/gwiazdy-i-melodie/>